

# Genreväxling som stöd för forskarstudenters skrivutveckling

Susanne Pelger, *PLUS, Naturvetenskapliga fakulteten, Lunds universitet*

**Abstract**—Skrivandet utgör en viktig del av forskarutbildningen. Samtidigt är det många forskarstudenter som brottas med sitt skrivande. En relevant fråga är därför hur skrivutveckling kan stödjas inom forskarutbildningen. I denna fallstudie analyseras tolv studenters reflekterande texter över den egna skrivutvecklingen under forskarutbildningens första år. Syftet är att identifiera vilka faktorer som har bidragit till denna utveckling. Analysen visar att tre huvudfaktorer har haft betydelse för studenternas framsteg: skrivande, goda exempel och respons. Dessutom identifierades en överbryggande faktor – genreväxling – i samtliga studenters texter. Texterna konkretiserar hur, framför allt, populärvetenskapligt skrivande har gynnat olika aspekter av skrivandet. Studenter resonerar även om effekter av att skriva ett vetenskapligt abstract, och vikten av att reflektera över sitt skrivande. Den huvudsakliga slutsatsen är därmed att genreväxling kan ge effektivt stöd åt olika aspekter av forskarstudenters skrivutveckling. Konferensbidraget föreslår integrerad genreträning i utbildningen som ett systematiskt att främja forskarstudenters skriftliga färdighet och medvetenhet.

**Index Terms**—Genreväxling, skrivutveckling, forskarutbildning

## I. INTRODUKTION

AKADEMIKERS skriftliga förmåga värderas högt, både i arbetslivet och samhället i stort. Det gör skrivfärdighet till ett viktigt lärandemål inom alla nivåer av högre utbildning. För att utveckla sin färdighet mot målet behöver studenter stöd. En central fråga är därför hur studenters skrivutveckling effektivt kan stödjas.

När det gäller studenters skrivutveckling pekar tidigare forskning på tre avgörande faktorer (se t.ex. [1]). För det första behöver skrivandet tränas kontinuerligt, inom det ämne och de genrer där den skriftliga förmågan ska utvecklas. För det andra behöver studenter läsa, analysera och diskutera goda exempeltexter inom dessa genrer. För det tredje behöver studenter både få och ge konstruktiv respons. Tillsammans hjälper skrivande, goda exempel och respons studenter att förstå vad som utmärker en välskriven text, vilket i sin tur gagnar deras eget skrivande. Samtidigt pekar skrivforskningen på de stora individuella skillnader som finns mellan olika skribenters utveckling [2].

I en metastudie som omfattar skribenter i olika åldrar och från olika populationer slår Bazerman et al. [2] fast att skrivutveckling är variabel och att det inte finns en väg eller ett mål för alla skribenter. I stället betonar författarna att skribenters utveckling, under en livstid, formas av olika sociala och kulturella sammanhang, erfarenheter av skrivande i olika genrer, formellt och informellt lärande,

samt personliga intressen och förmågor. En slutsats som dras i artikeln är att skrivande för olika syften och på olika språk främjar den individuella skrivutvecklingen.

Ett konkret exempel som kan nämnas är de positiva effekter som noterades då biologistudenter fick skriva populärvetenskapligt om sitt kandidatarbete innan de författade sin vetenskapliga rapport. Bland annat hjälpte det populärvetenskapliga skrivandet studenterna att därefter skriva sin vetenskapliga rapport på ett enkelt och klart sätt, strukturera texten, förklara komplexa saker, argumentera för sina slutsatser; studenterna upplevde också att det populärvetenskapliga skrivandet bidrog till ökad medvetenhet om textens mottagare, skrivprocessen och vad som kännetecknar olika genrer [3].

Något som också har visat sig gynna skribenters utveckling är reflektion. Exempelvis visar en studie att masterstudenters skrivutveckling främjades när de fick prova nya strategier och reflektera över hur dessa strategier påverkade deras skrivande [4].

Medan många forskningsstudier undersöker skrivutveckling hos elever i lägre åldrar och studenter upp till avancerad nivå finns det färre med fokus på forskarnivå. Kunskapen om forskarstudenters skrivutveckling, och hur den kan stödjas, är därför relativt begränsad. Det kan tyckas anmärkningsvärt med tanke på att skrivandet är en viktig del av forskarutbildningen, och samtidigt vållar många doktorander svårigheter.

Som ett bidrag till ökad kunskap inom området har jag genomfört en fallstudie som analyserar tolv forskarstudenters reflektioner över sin skrivutveckling under utbildningens första år. Syftet med studien är att identifiera faktorer som har bidragit till utvecklingen. Studiens forskningsfrågor är:

- I. Vilka framsteg upplevde forskarstudenterna i sin skrivutveckling under utbildningens första år?
- II. Vilka faktorer angav studenterna som betydelsefulla för sina framsteg?

Utifrån studiens resultat diskuterar och föreslår jag möjliga sätt att stödja studenters skrivutveckling inom utbildning på forskarnivå.

## II. GENOMFÖRANDE

Studien genomfördes inom ramen för en kurs i akademiskt skrivande (2,5 hp) för forskarstudenter inom ämnet utbildningsvetenskap. Deltagare på kursen var nio licentiander och tre doktorander. När kursen gavs hade licentianderna studerat på halvtid i två år och doktoranderna på heltid i ett år. Samtliga studenter hade alltså tillryggalagt motsvarande ett års heltidsstudier av forskarutbildningen.

Kursen genomfördes enligt *flipped classroom*-modellen [5]. Kursmomenten bestod av videoinspelade föreläsningar

om olika aspekter av akademiskt skrivande, individuell läsning av obligatorisk och valfri litteratur, tre individuella skriftliga uppgifter samt fyra halvdagsträffar med workshoppar och kamratrespons. Skrivuppgifterna behandlade tre olika genrer: populärvetenskaplig artikel på svenska, vetenskapligt abstract på engelska och akademisk reflektion på svenska. Inför tre av träffarna skrev deltagarna en text inom respektive genre utifrån givna instruktioner och bedömningskriterier.

Vid träffarna utbytte deltagarna respons på sina texter i grupper om tre. Skriftlig lärarrespons gavs också på alla texter efter respektive möte. Deltagarna reviderade därefter sina texter. De bifogade också en så kallad respons-sammanfattning där de redogjorde för hur den mottagna responsen hade använts (eller inte) och varför.

Instruktioner till den akademiska reflektionen innehöll sex frågor att resonera kring. I denna studie analyseras studenternas reflektioner kring tre av frågorna:

1. Vilka framsteg har du gjort i ditt vetenskapliga skrivande under forskarutbildningen (hittills)?
2. Vilka faktorer har haft betydelse för dina framsteg?
3. Jämför dina erfarenheter av att skriva om din forskning i olika genrer (vetenskapligt, populärvetenskapligt). Vilka insikter och idéer upplever du att skrivande i olika genrer kan bidra till?

I sina texter skulle studenterna, baserat på Ryans [6] kriterier för en akademisk reflektion, beskriva sina erfarenheter i jag-form, med hjälp av teori och metaspråk generalisera dessa erfarenheter samt formulera planer för sin fortsatta skrivutveckling. Studenterna instruerades också att ge kamratrespons på texterna utifrån dessa kriterier.

Efter avslutad kurs informerades studenterna om studien, varpå samtliga gav samtycke till analys av sina texter.

#### A. Dataanalys

I studien har jag använt kvalitativ innehållsanalys för att analysera forskarstudenternas akademiska reflektioner. Först analyserade jag vilka framsteg studenterna hade upplevt i sitt skrivande. Detta gjordes utifrån retorikens partesmodell (se t.ex. [7]). Modellen innehåller fyra steg som rör överväganden om textens mottagare och sammanhang, innehåll, struktur och formuleringar. Utifrån dessa steg kategoriserades studenternas upplevda framsteg.

Därefter analyserade jag reflektionerna induktivt för att dela in studenternas upplevda framgångsfaktorer i kategorier.

### III. RESULTAT

Analysen visar att de framsteg som forskarstudenterna upplevde i sin skrivutveckling under utbildningens första år sammantaget kan kopplas till partesmodellens alla steg. De flesta studenter upplevde att de hade blivit mer medvetna om textens mottagare, och hur en text kan anpassas till ett visst sammanhang. De ansåg sig också ha blivit bättre på att välja textinnehåll som är relevant för mottagaren och sammanhanget. Studenterna upplevde även en ökad förmåga att strukturera texter på ett logiskt sätt. Hälften av studenterna nämnde att de hade blivit bättre på att formulera sig. Lika många angav att de hade utvecklat sin förmåga att på ett medvetet sätt reflektera över egna och andras texter samt värdera respons från andra.

De framgångsfaktorer som studenterna lyfte fram kunde delas in i kategorierna skrivande, goda exempel och respons. Studenterna gav också exempel på sammanhang där dessa faktorer förekom, som institutionens licentiand- och doktorandseminarier, kursen i akademiskt skrivande, handledning, skrivarinernat och informella samtal mellan forskarstudenter.

En faktor som överbryggade alla tre kategorier, och som återfanns i samtliga studenters reflektioner, var skrivande inom olika genrer. Enligt studenterna hade denna genreväxling bidragit såväl till förbättrad skrivfärdighet som förändrad syn på skrivprocessen och planer för fortsatt skrivutveckling.

I det följande ger jag exempel på de effekter av genreväxling som studenter har upplevt. Därefter ges exempel på mer specifika effekter av att skriva en populärvetenskaplig artikel och ett vetenskapligt abstract, och exempel på tankar kring reflektion som ett möjligt stöd för skrivutveckling.

#### A. Effekter av genreväxling

I sina reflektioner redogör studenterna för hur skrivande i olika genrer har lett till insikter. Dessa insikter, som handlar både om vad en genre är och inte är, kan kopplas till partesmodellens samtliga steg. Studenter resonerar om hur skrivande i olika genrer har ökat medvetenheten om vem som är mottagare av en text. Genreväxlingen har också gjort dem bättre på att medvetet välja, och välja bort, textinnehåll. På motsvarande sätt har genreväxling hjälpt dem att förstå hur olika texttyper är uppbyggda (eller inte). Studenter framhåller även hur erfarenheter av skrivande i olika genrer (och på olika språk, engelska och svenska) har bidragit till att utveckla deras förmåga att formulera sig. En student summerar sin upplevelse med att genreväxling ger energi. En annan belyser hur genreväxling kan leda till nya perspektiv och insikter, ”Genom att skriva i flera olika genrer ser man sitt eget arbete från olika håll. Det som kan verka kristallklart ur ett perspektiv kanske inte alls är det utifrån ett annat”. En tredje konkretiserar fördelar som olika genreerfarenheter kan ge i studentens eget skrivande, ”Det vetenskapliga skrivandet kan hjälpa en att hålla fokus på det centrala när en skriver populärvetenskapligt och det populärvetenskapliga skrivandet kan bidra till att ens vetenskapliga text sticker ut språkmässigt bland andra vetenskapliga texter.”

#### B. Effekter av att skriva populärvetenskapligt

Flera av det populärvetenskapliga skrivandets effekter som studenterna framhåller kan kopplas till partesmodellens steg, framför allt en ökad medvetenhet om textens mottagare och innehåll. Exempelvis betonas hur helheten blev synlig, ”Den populärvetenskapliga texten visade upp mitt arbete som en helhet som bygger på med en gemensam tankegång”, och hur skrivandet gav aha-upplevelser om den egna forskningens kärna, ”När jag bearbetade mitt material och försökte att förenkla det blev det tydligt vad som är den bärande stommen i hela arbetet”. Studenter betonar hur dessa insikter gjorde det lättare att välja relevant innehåll i deras texter. Någon resonerar om hur ett populärvetenskapligt avbrott i det vetenskapliga skrivandet bidrog till att synliggöra sådant som varit osynligt. Andra resonemang handlar om att studenters populärvetenskapliga

skrivande ledde till fördjupad ämnesförståelse; en känsla att den egna forskningen är verklig; insikt om att forskningen är intressant även för andra; och ökad motivation för det egna arbetet.

### C. Effekter av att skriva vetenskapligt abstract

Studenter resonerar om hur författandet av ett kort vetenskapligt abstract till en artikel eller avhandling kan ge insikter om innehåll och struktur. Exempelvis förklarar en student hur en artikels röda tråd framträdde medan abstractet skrevs, vilket synliggjorde delar av artikeln som behövde skrivas fram ytterligare. En annan student beskriver hur arbetet med att strukturera abstractet gav stöd till att skapa en tydlig struktur för avhandlingens kapp. En tredje, med avsikten att skriva sin avhandling på svenska, poängterar effekten av att skriva ett abstract på engelska, något som hjälpte denna student att få syn på otydligheter som hen inte hade upptäckt på svenska.

### D. Reflektion som stöd för skrivutveckling

Flera studenter betonar vikten av att aktivt reflektera över det egna skrivandet och den egna skrivprocessen. I något fall nämns uttryckligen den skriftliga akademiska reflektionens möjligheter som stöd för skrivutveckling. Ett par studenter poängterar betydelsen av att planera in tid för reflektion. En annan konstaterar att hen måste bli bättre på att reflektera över sin skrivprocess. Några studenter beskriver hur de som stöd för sin reflektion använder tankekartor eller punktlister, alternativt visualiserar den egna skrivprocessen med hjälp av bilder på en tidslinje.

I sina reflekterande texter uppvisar alla studenter en förmåga att diskutera och generalisera sina egna erfarenheter av skrivande med hjälp av teori och metaspråk samt formulera planer för fortsatt skrivutveckling. Därmed uppfyller de Ryans [6] samtliga kriterier för en akademisk reflektion, vilket kan ses som ett kvitto på att skrivutveckling har ägt rum hos samtliga studenter.

## IV. DISKUSSION

Studiens resultat visar att tre huvudfaktorer har haft betydelse för forskarstudenternas utveckling av skrivfärdigheter, skrivande, goda exempel och respons. Resultaten ger därmed stöd åt tidigare forskning där dessa faktorer har identifierats. Det faktum att samtliga forskarstudenter upplevde skrivande inom olika genrer som positivt för deras utveckling lyfter fram genreväxling som en överbryggande framgångsfaktor. En slutsats som kan dras är därmed att skrivande, goda exempel och respons – inom olika genrer – tillsammans har bidragit effektivt till studenternas skrivutveckling.

I forskarstudenternas texter framhölls den populärvetenskapliga genren som särskilt gynnsam. Detta kan jämföras med de positiva effekter av populärvetenskapligt skrivande som tidigare har observerats bland kandidatstudenter i biologi och molekylärbiologi [3][8]. Det ligger därför nära till hands att anta att populärvetenskaplig skrivträning kan bidra till att utveckla studenters skrivande såväl på olika nivåer som i olika ämnen inom högre utbildning.

Färre studenter resonerade om goda effekter av att skriva ett vetenskapligt abstract. En möjlig förklaring är att det

vetenskapliga skrivandet är det som dominerar inom forskarutbildningen och att detta är den genre som studenterna är mest vana vid. Det är därför inte förvånande att det var abstractets specifika drag – det korta formatet och det engelska språket – som fick studenter att tänka i nya banor, vilket i sin tur ledde till insikter.

Studenternas tankar kring reflektion över skrivande speglar att få av dem sätter av tid för reflektion, och att än färre använder skriftlig reflektion som stöd för sitt skrivande. Samtidigt diskuterade flera studenter denna möjlighet i sina texter. Trots sin ovana vid genren lyckades alla studenter väl med uppgiften att skriva en akademisk reflektion över sitt skrivande. Det visar att denna typ av uppgift är möjlig att införa inom forskarutbildningen. Det visar också att en akademisk reflektion både kan synliggöra studenters skrivprocess och bidra till att utveckla den vidare.

Utifrån fallstudiens resultat drar jag slutsatsen att genreväxling kan ge effektivt stöd för olika aspekter av forskarstudenters skrivande. Sammanfattningsvis bör skrivuppgifter i olika genrer innehålla skrivande, goda exempel och respons, och kan med fördel omfatta träning i populärvetenskapligt och reflekterande skrivande. Uppgifterna bör även åtföljas av tydliga kriterier och instruktioner, som inkluderar spelregler för kamratrespons [9]. Integrering av genreträning i utbildningen kan härigenom på ett systematiskt sätt främja forskarstudenters skrivfärdighet och medvetenhet om den egna skrivprocessen.

## REFERENSER

- [1] Dysthe, O., Hertzberg, F. & Hoel, T.L. (2011). *Skriva för att lära*. Lund: Studentlitteratur.
- [2] Bazerman, C., Graham, S., Applebee, A. N., Matsuda, P. K., Berninger, V. W., Murphy, S., Brandt, D., Rowe, D. W., & Schleppegrell, M. (2017). Taking the Long View on Writing Development. *Research in the Teaching of English*, 51(3), 351–360.
- [3] Pelger, S. (2018). Popular science writing bringing new perspectives into science students' theses. *International Journal of Science Education Particle B*, 8(1): 1–13.
- [4] Santelmann, L.M., Stevens, D.D., & Martin, S.B. (2018) Fostering Master's Students' Metacognition and Self-Regulation Practices for Research Writing. *College Teaching*, 66(3), 111-123.
- [5] Lage, M. J., Platt, G. J., & Treglia, M. (2000) Inverting the Classroom: A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment, *The Journal of Economic Education*, 31(1), 30-43.
- [6] Ryan, M. (2011). Improving reflective writing in higher education: a social semiotic perspective. *Teaching in Higher Education*, 16(1): 99–111.
- [7] Pelger, S., & Sigrell, A. (2016). Rhetorical meta-language to promote the development of students' writing skills and subject matter understanding. *Journal of Research in Science & Technological Education*, 34(1), 25–42.
- [8] Pelger, S. & Nilsson, P. (2016). Popular science writing to support students' learning of science and scientific literacy. *Research in Science Education*, 46(3), 439–456.
- [9] Pelger, S. & Santesson, S. (2015). *Kommunikation i naturvetenskaplig utbildning*. Lund: Naturvetenskapliga fakulteten, Lunds universitet.